Ls. 1380/96.

Alleg. 198

Sprawozdanie

komisyi podatkowej o wniosku posła hr. Stadnickiego w przedmiocie opodatkowania spirytusu, tudzież o petycyi c. k. galic. Towarzystwa gospodarskiego w tej samej sprawie.

Wysoki Sejmie!

W przedmiocie przekazanego wniosku posła hr. Stadnickiego w sprawie zapowiedzianego podwyższenia podatku spirytusowego, przedkłada komisya podatkowa następujące sprawozdanie:

W ciężkich warunkach rolniczych naszego kraju, gdzie obok gorzelnictwa, ściśle biorąc drugi przemysł rolniczy nie istnieje, można z naciskiem twierdzić, że gorzelnia obok hodowli i opasu bydła chroni jedynie gospodarstwo rolne od upadku, a gdzie się te gałęzie nie rozwinęły, to gospodarstwa oparte wyłącznie na produkcyi ziarna, znajdują się w faktycznem i to w ciężkiem pognębieniu, owóż z tąd wynikło, że w szeregu ostatnich lat na porządku dziennym będące częstsze reformy systemów podatkowych przy podatku spirytusowym, tudzież zmiany skali podatkowych, rolnicy naszego kraju z niepokojem o zagrożony byt przyjmowali; wypada przypomnieć jak jaskrawo uwydatnił się ten niepokój w roku 1888, kiedyto ówczesny rząd zaprojektował obecnie obowiązującą ustawę, którą dawniejszy system fakultatywnego podatku od faktycznej produkcyi, względnie ryczałtowego podatku od naczyń zaciernych lub kociołków odpędowych na obowiązkowy system od faktycznego wyrobu spirytusu zamieniony być miał; że ówczesny projekt ustawy tak wielki niepokój pomiędzy rolnikami wywołał, przedstawi się łatwo zrozumiałem, skoro się zważy, że projekt ten obalając bardzo dogodną formę poboru podatku spirytusowego zaprowadzał uciążliwą dla rolnika formę poboru podatku, stanowił w miejsce dotychczasowej łagodnej skali podatkowej, wynoszącej ustawniczo 11 zł., co przy wyborze systemu pauszalnego ze względu na pozwoloną możność wyzyskania objętości zaciernej naczyń 5 zł. od faktycznego wyrobu 100% hektolitra spirytusu wynosiło, — wysoką skalę podatkową po 35 zł. względnie 45 zł. od hektolitra takiegoż spirytusu.

Wprowadzenie u nas całkiem dotąd niepraktykowanego, pod względem formy twardego systemu podatkowego, przerażało naszych rolników, a to tembardziej, gdy ogólnem było przekonanie, że tak znaczne podniesienie podatku wpłynie zarówno na podniesienie ceny szynkownej wódki, w bezpośredniej konsekwencyi na obniżenie konsumcyi, a w dalszym skutku odbija się niekorzystnie na gorzelniach rolniczych i na gospodarstwie rolnem o tę gorzelnię opartem.

Obawa ta rolników, producentów spirytusu, znalazła stwierdzenie w unormowaniu kontygentu spirytusowego, po niższej stopie podatkowej dla Galicyi, a to w ten sposób, że podczas gdy faktyczna produkcya spirytusu w Galicyi w kampagnii gorzelnianej 1887/88 na kwotę około 600.000 hektolitrów 100% spirytusu obliczoną być może, to kontygent dla gorzelni rolniczych w Galicyi po niższej stopie podatkowej, hektoliter przy wprowadzeniu nowej ustawy w przybliżeniu na 430.000 — 100% spirytusu unormowanym został. — Projekt ustawy zyskał pomimo

oporu rolników ze względu na konieczność budżetową państwa, moc prawną, a dzisiaj po zrobionych doświadczeniach zapoznawać trudno, że nowa ustawa wprowadziła dla przemysłu gorzelniczego wiele dogodnych form, a mianowicie przyczyniła się do uregulowania technicznego postępowania, w gorzelniach ułatwiła finansowe prowadzenie prządsiębiorstwa przez zaprowadzenie opłaty podatku dopiero w chwili wywózki spirytusu, przez wprowadzenie bonifikacyi podatkowych, a wreszcie przyczyniła się do odpowiedniego wyzyskania surowego produktu; z drugiej strony nie ulega wątpliwości, że ten system podatkowy naraził nasze gorzelnie na wielkie nakłady pieniężne, z powodu potrzeby przeróbek w urządzeniach gorzelnianych, a następnie na nieprzyjemności wynikające ztąd, że organa wykonawcze i strony przemysłowe potrzebowały dłuższego czasu zanim się z duchem i brzmieniem naszej ustawy dostatecznie obznajomiły, i powiedzićby można z takowemi zżyły; dalej podnieść wypada, że nowy system podatkowy oddziałał nader ujemnie na ster gospodarstwa rolnego, ograniczając kulturę kartofli prawie przez połowę, co w praktyce tych rolników dotknęło, którzy nie będąc przedsiębiorcami gorzelni dla sąsiadujących gorzelni kartofle w owych czasach produkować mogli, kiedy to zapotrzebowanie surowca dla tych gorzelni przy dawnej ustawie było większe; przez obowiązującą ustawę zmniejszyła się potrzeba kartofli do takich rozmiarów, że takowe gospodarstwo z gorzelnią połączone pokryć jest w stanie, inni producenci kartofli zostali tym sposobem dotknięci, gdyż straciwszy jednego możliwego odbiorcę na kartofle, musieli ograniczyć do nieznacznego obszaru kulturę kartofli, co ujemnie na intenzywność i popłatność gospodarstwa rolnego oddziałać musiało.

Wobec niemożności ustalenia statystycznych dat, co do produkcyi i konsumcyi spirytusu w kraju, z czasów przed zaprowadzeniem dzisiejszej ustawy o opodatkowaniu spirytusu pochodzących, będzie przecież twierdzeniem do prawdy zbliżonem, jeżeli się powie, że w Galicyi w chwili wprowadzenia dzisiejszej ustawy o opodatkowawniu spirytusu, roczna produkcya spirytusu wynosiła co najmniej 600.000 hektolitrów, z których $^2/_3$ części czyli 400.000 hektolitrów 100% do konsumcyi krajowej przychodziło, — jeżeli się zwróci uwagę na tę okoliczność, że przypuszczalna konsumcya w kraju, nawet nie z dat bezpośrednich po zaprowadzeniu dzisiaj obowiązującej ustawy, ale wedle dat urzędowych za czas 1891—1893 pomimo wzrostu ludności, tylko kwotę 310.000—340.000 hektolitrów wynosi, toć byłoby bardzo wyraźnem, jak znacznie konsumcya spirytusu w kraju się obniżyła.

Pomimo, że jest nie wątpliwem, że reforma podatku wódczanego z r. 1888. oddziałała deprymująco na konsumcyę wódki a pośrednio ujemnie i na rolnictwo krajowe jako takie, ustaliły się przez przeciąg lat kilku stosunki przemysłu gorzelniczego znośnie, i można śmiało twierdzić, że w dzisiejszej ciężkiej dla stosunków rolniczych dobie, tylko te folwarki wegetują, które są oparte o gorzelnię, albo też te, które prowadzą gospodarstwo z kierunkiem bydlęcym.

Ażeby do pewnych cyfr sprawę zredukować, można śmiało twierdzić, że w obec istniejących w kraju około 640 gorzelni faktycznie podwójna ilość kompleksów folwarcznych o gorzelnię się opiera, a więc wcale poważny czynnik ekonomiczny, którego lekko traktować się nie godzi. Owóż ten ważny czynnik ekonomiczny kraju który określimy słowami „gorzelnia rolnicza“ ustaliwszy pod wpływem obecnej ustawy podatkowej znośnie swój byt, uczuł się w tej chwili kiedyto kryzis rolnicza do wysokiego doszła zenitu, zaniepokojonym usłyszawszy z ust, JE. Pana Ministra Skarbu przy wniesieniu preliminarza państwowego na rok 1896 słowa, że jest wprawdzie przeciwnym zmonopolizowania produkcyi wódczanej, że jednak jest zwolennikiem podwyżki podatku spirytusowego a to takiej podwyżki, aby konsumcya węgierka obciążona z tytułu opłaty szynkowego regalu była co do ciężarów zrównaną z konsumcyą Austryackiej połowy Państwa.

Jeżeli powyższem motywowaniem pod względem potrzeby podwyżki podatku spirytusowego w zastosowaniu do innych krajów Austryackich pewnej słuszności odmówić trudno, to motywowanie to w zastosowaniu do Galicyi uzasadnienia mieć nie może, jeżeli się zważy, że galicyjska konsumcya wódki jest opłatami propinacyjnemi obciążoną, które to opłaty niewątpliwie znacznie wyżej konsumcyę dotykają od opłaty 15 zł. od hektolitra na rzecz regalu węgierskiego; — owóż ze stanowiska stosunków specyalnie galicyjskich stanowczo twierdzić wypada, że intencya Rządów w obu połowach państwa skierowana do tego, aby przez podwyższenie podatku spirytusowego wprawdzie równomierność w rozkładzie podatku spirytusowego na prze-

strzeni całej monarchii, co do Galicyi ze względu na prawa i obowiązki funduszu propinacyjnego osiągniętą by nie może.

Postępując dalej w traktacie, przyszło komisyi podatkowej się zastanowić, — na kim ostatecznie oparłaby się opłata zaprojektowanej podwyżki podatkowej, która w przybliżeniu przyjmując skalę 15 zł. od 100% hektolitra spirytusu 7 ct. przy litrze szynkowej wódki wyniesie. Otóż zdaniem komisyi podatkowej są trzy jednostki o które podatek nowy w drodze przerzucenia oprzeć by się mógł i tak ponosiłby go konsument, producent albo też główny pośrednik pomiędzy producentem a konsumentem, a którego nazwiemy szynkarzem propinacyjnym.

Przy upadłym projekcie zmonopolizowania obrotu wódką było wielokrotnie podnoszonem, że szynkarz w drobnej sprzedaży ciągnie niezmierne zyski, które wynoszą nawet 1 złr. 50 ct. i wyżej na jednym litrze; o ile komisya podatkowa nie znajduje się w możności ocenienia czyli i o ile w innych prowincyach państwa te zyski w ten sposób się przedstawiają, twierdzi stanowczo że w Galicyi cena szynkowa wódki, szczególniej po wsiach porusza się w granicach pomiędzy 37 50 ct. że zysk ze sprzedaży wódki bywa wyczerpanym na opłatę podatków, czynszu propinacyjnego i innych wydatków i że w najwiekszej ilości wypadków wyszynk dla szynkarza nie bywa źródłem utrzymania, tylko raczej sposobnością do rozwinięcia pewnych sposobów zarobkowania; komu są znane stosunki wiejskie w Galicyi, nie będzie wątpił o prawdziwie nędznej egzystencyi pomiędzy szynkarzami tak, że nawet przypuszczać trudno aby szynkarz ze swojego zysku szynkarskiego chociażby minimalną kwotę z projektowanej podwyżki podatku zapłacić mógł.

Przy dzisiejszej cenie produktu spirytusowego, która się porusza pomiędzy 11—13 zł. za hektoliter spirytusu, dotknęło by nawet częściowe nieznaczne przerzucenie podatku na producenta bardzo dotkliwie samą produkcyę tak dalece, że jest bardzo blizką granica, gdzieby producent na stratę musiał produkować podobnie jak to dzisiaj przy produkcyi ziarna się praktykuje. W konsekwencyi ostatecznej podwyższonego podatku konsumcyjnego od spirytusu tedy musiałaby, zapłata całej lub przeważnej części nowego podatku na konsumenta być przerzucaną. Dzisiejszą ogólną konsumcyę spirytusu w kraju można okrągło obliczać na 340.000 hektol. 100% spirytusu od czego podatek po 35 zł. za hektoliter kwotę 11,900.000 zł. wynosi; — doliczywszy do tej cyfry inne ciężary obciążające konsumcyę jakoto opłaty propinacyjne i t. p. tylko w wysokości 50% tejże sumy przyjdzie się do konkluzyi, że w obecnej chwili konsumenci w kraju są opłatami konsumcyjnemi od spożycia spirytusu w wysokości okrągłych 18,000.000 zł. obciążeni.

Gdyby się obecna konsumcya spirytusu utrzymała, reprezentowałby podwyższony podatek poważną cyfrę 5.100.000 zł.; i tę to olbrzymią cyfrę około 18,000.000 zł. ponosi w znacznej części uboższa ludność galicyjska, a projektowana podwyżka podatkowa dotknęłaby również w znacznej części nie kogo innego jak tylko tegoż samego konsumenta!

Że tę olbrzymią sumę 5,100.000 zł. z kraju bez narażenia na ostateczne zwichnięcie bytu ekonomicznego wyciągnąć trudno, przyzna każdy świadomy nędzy w sferze rolniczej i przemysłowej naszego kraju, nędzy którą w znacznej części wywołuje z jednej strony konkurencya produkcyi w prowincyach zachodnich tej połowy państwa, a nadewszystko niebezpieczna i przez Rząd węgierski na wszelki możliwy sposób popierana produkcya przemysłu i rolnictwa węgierskiego.

A skoro nie wydaje się możliwem, a conajmniej nieprawdopodobnem wyciągnięcie tak znacznej kwoty nowego podatku z kraju staje się blizkiem prawdy, że podwyższenie podatku w tak wysokiej kwocie jakto jest zamierzonem, musiałoby się w pierwszym rzędzie odbić na obniżeniu konsumcyi, a w dalszej konsekwencyi na produkcyi. Niektórzy cieszą się wprawdzie z każdego środka który się przyczynia do obniżenia konsumcyi wódki w kraju, komisya podatkowa musi atoli zaznaczyć swoje stanowisko, że ta dążność tylko do pewnej granicy jest słuszną szczególniej, jeżeli się zważy klimatyczne warunki naszego kraju, i sposób odżywiania naszego ludu wiejskiego potrawami roślinnemi w bardzo znacznej ilości wypadków przyjmowanemi nawet bez wszelkiej omasty, wobec czego zbytecznemi byłyby dowody o potrzebie kieliszka wódki dla włościanina.

Nadmienić tutaj wypada, że prawdopodobnie, obniżenie konsumcyi angażowałoby również i kraj jako taki w pewną niebezpieczną kolizyę z tytułu gwarancyi na rzecz funduszu propinacyjnego, a chociaż obawa ta w cyfrze oznaczyć się nie da, jest komisya podatkowa zdania, że niebezpieczeństwo to jest zasadniczem, a to tem

bardziej, że dochody z prawa wyszynku propinacyjnego płynące, coraz więcej przez zastosowanie wolnej interpretacyi ustawy przemysłowej do obrotu trunkami propinacyjnemi jako to sprzedaż flaszeczkowa wódki i inne na szwank są narażane.

Podnieść tutaj następnie musi komisya podatkowa, że JE. pan Minister Skarbu przedstawiając preliminarz budżetowy na rok 1896, zauważył pomiędzy innemi, że zamierza te kraje, które obecnie pobierają dodatki konsumcyjne od wódki, odszkodować, przypatrzywszy się temu przyrzeczeniu z bliska przyszła komisya podatkowa do przekonania, że ta rzecz ze stanowiska gospodartwa finansowego w kraju nie jest tak pociągającą jakby się to na pierwszy rzut oka wydawało, gdyż przezto musiałby się kraj pozbyć raz na zawsze prawa dysponowania nad tem dzisiejszem żródłem dochodów krajowych, któreby z czasem Skarb krajowy znaczniajszemi dochodami jak to dzisiaj ma miejsce, zasilać mogło.

Przeglądając ogólne interesa kraju, przychodzi komisya podatkowa w dalszej konsekwencyi do przekonania, że nie tylko dochody kraju, nie tylko budżetowanie kraju na teraz i w przyszłości przez znaczne podwyższenie podatku spirytusowego na niebezpieczeństwo pewnego zwichnięcia byłyby narażone, ale zarówno interesa naszych miast i miasteczek opierających się w znacznej części na dochodach z propinacyi byłyby finasowo zagrożone.

Badając sprawę zaprojektowanego podwyższenia podatku spirytusowego z różnych punktów widzenia musi komisya podatkowa jeszcze zwrócić uwagę na to, że cała monarchia wedle położenia geograficznego, stanu cywilizacyi i położenia ekonomicznego dałaby się na grupy tego rodzaju podzielić, w których przeważnie konsumcya wina, piwa lub wódki ma miejsce; że w tym podziale na grupy trunkowe Galicya przypadłaby do grupy przeważnie wódkę konsumującej zdaje się nie potrzeba na to dowodów; komisya podatkowa jest zdania, że podatki konsumcyjne od piwa i wina o wiele łagodniejszą skalą podatkową dotykają obecnie konsumenta, niżeli to ma miejsce przy konsumencie spirytusu, a łagodność ta jest tem bardziej w oko wpadającą, jeżeli się zwróci uwagę na tę okoliczność, że piwo i wino przez cały szereg lat nie było przedmiotem reform podatkowych idących w górę ze stopą podatkową, co przy wódce tylekrotnie się powtarzało. Brak równomierności w rozkładzie podatków konsumcyjnych na wymienione trzy gatunki trunków, zwichnąłby się na niekorzyść przez ponowne znaczne podwyższenie podatku od spirytusu, od spirytusu który jest specyalnie galicyjskim, zostałaby znowu na niekorzyść Galicyi zwichniętą.

Komisya podatkowa jest zdania, że w razie, jeżeli może być mowa o pewnych zmianach w opodatkowaniu spirytusu, to reforma powinna obejmować grupę podatków konsumcyjnych, a przedewszystkiem podatki trunkowe.

Do L. s. 1389/96.

Wniosek komisyi podatkowej.

Komisya podatkowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Zważywszy nader trudne położenie rolnictwa w naszym kraju i ścisły związek między produkcyą rolniczą a gospodarstwem rolnem;

Zważywszy ciężki byt materyalny włościaństwa, będącego znacznym kontrybuentem podatku spirytusowego, — zaangażowanie kraju w gwarancyi za zobowiązania funduszu propinacyjnego, i znaczenie dochodów z propinacyi i opłat konsumcyjnych dla budżetów gminnych naszych miast;

Zważywszy wreszcie potrzebę równomierności podatków spożywczych, tudzież tę okoliczność, że już dziś istniejący brak równomierności w tym dziale podatków zostałby jeszcze spotęgowany przez zamierzone podwyższenie podatku spirytusowego;

wzywa się c. k. Rząd, aby w projektach swoich, zmierzających do tworzenia nowych źródeł dochodów Skarbu państwa, nie brał w rachubę podwyższenia podatku od spirytusu, a w każdym razie zaniechał takiego podwyższenia tego podatku, które, nie obejmując reformy innych podatków konsumcyjnych, spowodowałoby jednostronne a nierównomierne obciążenie naszego kraju.

Niniejszem załatwioną została petycya c. k. galic. Towarzystwa gospodarskiego do L. 1244. przeciw zamierzonemu podwyższeniu podatku spirytusowego.

We Lwowie dnia 31. stycznia 1896.

Przewodniczący:
Jaworski w. r.

Sprawozdawca.
Kraiński w. r.